

І. О. Миколенко

*студ. II курсу магістратури економіко-правового факультету ОНУ імені І.І.Мечникова
спеціальність «Право»*

Науковий керівник: ст. викл. О. С. Козерацька

СПЕЦІАЛЬНІ ЗНАННЯ МЕДІАТОРА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

В останні часи все більше уваги у кримінальному провадженні приділяється розвитку альтернативних (позасудових) способів врегулювання конфліктів, серед яких особливе місце займає медіація. Цей спосіб врегулювання конфліктів є важливим кроком до оперативного вирішення спорів на досудовому етапі або під час судового розгляду. Ст. 469 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) передбачає, що домовленості стосовно угоди про примирення можуть проводитися самостійно потерпілим і підозрюваним чи обвинуваченим, захисником і представником або за допомогою іншої особи, погодженої сторонами кримінального провадження (крім слідчого, прокурора або судді) [1]. Цю допомогу саме і надає медіатор у кримінальному провадженні.

Медіатор – це нейтральна й незалежна особа, яка не є представником жодної зі сторін, і, найголовніше, не має власного інтересу у справі. Завдання медіатора, перш за все в тому, щоб налагодити процес взаємодії сторін, допомогти їм проаналізувати ситуацію, побачити відмінності в поглядах, знайти інтереси, які насправді стоять за їхніми діями, позиціями та баченням, зрозуміти, що важливо для кожної зі сторін, і знайти точки перетину, на яких можна побудувати спільне взаємовигідне рішення [2]. Ці завдання є специфічними та вимагають наявності у нього спеціальних знань в галузі психології, конфліктології, комунікації тощо. О. О. Ейсман зазначав, що спеціальні знання – це знання не загальновідомі, не загальнодоступні, не мають масового поширення, та ними користується обмежене коло спеціалістів [3, с. 89–91].

Так, Стандарти під назвою: «Основні засади навчання базовим навичкам медіатора», які розроблені в межах Програми «Нове правосуддя», виокремлюють конфліктологічну, комунікативну, процедурну, рефлексивну компетентності медіатора, а також правову компетентність у сфері медіації [4, с. 26]. *Конфліктологічна* компетентність медіатора – це вміння відрізнити конфлікт від неконфліктної взаємодії суб'єктів, оцінити структурні елементи конфлікту, виявити його причини та пояснити учасникам конфлікту можливість або неможливість (недоцільність) вирішення конфлікту шляхом медіації. Мабуть основну частку компетентності медіатора складає *комунікативна* компетентність, яка розглядається як процес обміну інформацією (фактами, ідеями, поглядами, емоціями тощо) між двома або більше особами, спілкування за допомогою вербальних, паравербальних і невербальних засобів [5]. *Процедурну* компетентність медіатора слід розглядати як можливість: обирати доречний для конкретного випадку процедурний формат медіації (індивідуальні чи спільні зустрічі, «човникова» медіація); проводити сторони через етапи медіації, навіть, можливість повертатись на попередній етап, якщо з'являється нова інформація або процес не просувається. Через набуття особою компетентностей медіатора формується її професійна ідентифікація, розуміння зони власної відповідальності, професійної позиції (ролі), своїх можливостей і обмежень, «зон розвитку» у професії, що і складає *рефлексивну* компетентність медіатора [6, с. 202–205]. Професія медіатора передбачає наявність правових знань, умінь та навичок реалізації правових норм, якими регулюється професійна діяльність. Медіатор має орієнтуватися в законодавстві, яким регламентується проведення медіації, зокрема, знати основні нормативно-правові положення щодо правового статусу медіатора, щодо процедури медіації, угод за результатами медіації, юридичних наслідків медіації тощо. Саме ці знання і є *правова* компетентність медіатора.

Отже, наявність спеціальних знань у медіатора суттєво відрізняє його від інших учасників кримінального провадження, надає можливість визнавати його повноцінним учасником цього провадження та потребує з боку законодавця чіткого визначення його правового статусу у кримінальному процесі.

Список використаної літератури

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (дата звернення: 13.10.2020).
2. Безхлібна Н. Медіатор: роль, статус і відповідальність. URL: http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA012840 (дата звернення: 04.10.2020).
3. Эйсман А. А. Заключение эксперта (структура и научное обоснование). Москва : Юрид. лит. 1967. 152 с.
4. Основні засади навчання базовим навичкам медіатора / За заг. ред. К. Б. Наровської. Київ : Видавець В. Захаренко, 2019. 32 с.

5. Комунікація: матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії.
URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8:F> (дата звернення: 04.10.2020).
6. Медіація у професійній діяльності юриста: підручник / Т. Білик, Р. Гаврилюк, І. Городиський та ін. Одеса : Екологія, 2019. 456 с.